

**ROBERT-ANDREI STOICA
DIANA BULEU**

BACALAUREAT
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

*Ghid complet de pregătire.
Metodologie și modele de răspuns*

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

CUPRINS

INTRODUCERE	7
I. TRĂSĂTURILE, ATITUDINEA UNUI PERSONAJ ȘI TEXTUL ARGUMENTATIV	9
I.1. Identificarea trăsăturilor și a atitudinii unui personaj dintr-un fragment.....	9
I.1.1. Trăsături	9
I.1.2. Atitudinea.....	10
I.2. Subiectul I. B. Realizarea unui text argumentativ	13
II. REZOLVAREA SUBIECTULUI AL II-LEA	14
II.1. Notățiile autorului.....	14
II.2. Perspectiva narativă.....	15
II.3. Ideea poetică și mijloacele artistice	16
II.4. Modalități de caracterizare	17
II.5. Definiție idee poetică și mijloacele artistice.....	18
II.5.1. Ideea poetică	18
II.5.2. Mijloace artistice: figurile de stil	18
III. ESEURILE PENTRU SUBIECTUL AL III-LEA	20
1. Model: particularitățile de construcție a unui personaj și relația dintre două personaje	21
2. Model: particularități ale unui text poetic studiat	22
III.1. Perioada pașoptistă	23
Nuvela istorică: <i>Alexandru Lăpușneanul</i> de Costache Negruzzi ..	23
III.2. Perioada marilor clasici	25
III.2.1. Poemul romantic: <i>Luceafărul</i> de Mihai Eminescu.....	25
III.2.2. Basmul cult: <i>Povestea lui Harap-Alb</i> de Ion Creangă.....	27
III.2.3. Nuvela psihologică: <i>Moara cu noroc</i> de Ioan Slavici	29
III.2.4. Comedia: <i>O scrisoare pierdută</i> de I.L. Caragiale.....	31
III.3. Romane din perioada interbelică	33
III.3.1. Romanul realist: <i>Ion</i> de Liviu Rebreanu.....	33
III.3.2. Romanul realist-mitic: <i>Baltagul</i> de Mihail Sadoveanu	35
III.3.3. Romanul balzacian: <i>Enigma Otiliei</i> de G. Călinescu	38

III.3.4. Romanul psihologic: <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i> de Camil Petrescu	41
III.3.5. Romanul experienței: <i>Maitreyi</i> de Mircea Eliade.....	44
III.4. Romane din perioada postbelică	47
III.4.1. Romanul realist-obiectiv: <i>Moromeții</i> de Marin Preda.....	47
III.4.2. Roman scris după 1980: <i>Cel mai iubit dintre pământeni</i> de Marin Preda.	49
III.5. Poezii din perioada interbelică	51
III.5.1. Poezia simbolistă: <i>Plumb</i> de George Bacovia.....	51
III.5.2. Poezia modernistă de factură expresionistă: <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i> de Lucian Blaga	53
III.5.3. Poezia modernistă: <i>Testament</i> de Tudor Arghezi.....	55
III.5.4. Poezia modernistă: <i>Riga Crypto și Iapona Enigel</i> de Ion Barbu	57
III.5.5. Poezia tradiționalistă: <i>Aci sosi pe vremuri</i> de Ion Pillat..	59
III.6. Poezie din perioada postbelică	61
III.6.1. Poezia neomodernistă: <i>Leoaică tânără, iubirea</i> de Nichita Stănescu	61
III.7. Dramă de idei / operă dramatică din perioada interbelică: <i>Meșterul Manole</i> de Lucian Blaga.....	63
III.8. Dramă de idei/ text dramatic din perioada postbelică: <i>Iona</i> de Marin Sorescu	66
Bibliografie	68

INTRODUCERE

Cartea de față este un ghid complet pentru proba scrisă de limba și literatura română din cadrul examenului de bacalaureat, este asemănătoare cu un curs într-o formă simplă, ușor de înțeles și de învățat, dedicat specializărilor realiste și umaniste din învățământul liceal de zi și cu frecvență redusă.

Cartea se concentrează pe formarea rapidă și eficientă a competențelor necesare promovării examenului de bacalaureat. Aceasta oferă o structură unitară pentru identificarea atitudinii sau a trăsăturilor unui personaj și pentru textul argumentativ de la subiectul întâi. Totodată, propune un model ușor de învățat pentru prezentarea rolului notațiilor autorului, a perspectivei narative, a relației dintre ideea poetică și mijloacele artistice și a două mijloace de caracterizare de la subiectul al doilea. De asemenea, cartea prezintă o structură unitară, concepută pentru învățarea rapidă a eseurilor dedicate textelor autorilor din perioadele: pașoptistă, marilor clasici, interbelică și postbelică de la subiectul al treilea.

Așadar, această carte constituie și un instrument didactic eficient pentru toți elevii și profesorii, privind componenta de activități remediale, de consolidare, fixare și transfer a competențelor în viața de zi cu zi, la disciplina limba și literatura română.

Autorii

I. TRĂSĂTURILE, ATITUDINEA UNUI PERSONAJ ȘI TEXTUL ARGUMENTATIV

I.1. Identificarea trăsăturilor și a atitudinii unui personaj dintr-un fragment

Trăsăturile și atitudinile din tabele pot fi folosite și pentru rezolvarea exercițiilor care cer prezentarea a două modalități de caracterizare!

I.1.1. Trăsături

Specificul cerinței:

Prezintă, în 30 – 50 de cuvinte, o trăsătură morală a lui Ion Barbu așa cum reiese din textul dat.

Model de răspuns

În fragmentul dat, se observă faptul că sunt prezentate mai multe trăsături ale lui De exemplu, o trăsătură morală/ fizică remarcabilă pe care o identificăm este care reiese din faptul că

Tabel cu trăsături

Trăsătură	Cuvinte-cheie / Indicatori în text
Bunătate	ajută, grijă, sprijin, blând, atent
Curaj	înfruntă, nu se teme, riscă, se aruncă
Onestitate / Cinste	adevăr, recunoaște, promisiune, corect
Generozitate	dăruiește, împarte, oferă, altruist
Empatie / Compasiune	suferință, simte, se întristează, grijă
Responsabilitate	asumă, răspunde, se ocupă, îndeplinește
Perseverență / Determinare	continuă, nu renunță, insistă, depășește
Respect / Considerație	ascultă, privește cu respect, aplecare,

Trăsătură	Cuvinte-cheie / Indicatori în text
	atenție
Lașitate / Frică	se ascunde, evită, fuge, temere
Minciună / Înșelăciune	fals, ascunde, manipulează, minte
Egoism / Lăcomie	numai pentru sine, nu împarte, lăcomie
Răutate	rănește, se bucură de necaz, dur
Indolență / Nepăsare	îgnoră, nu se implică, lene, dezinteres
Invidie / Răutate subtilă	gelozie, sabotează, critică, răutate
Frumusețe / Atracție fizică	frumos, ochi, zâmbet, elegant
Înălțime / Statură impunătoare	înalt, robust, impunător, puternic
Fragilitate / Slăbiciune fizică	slăbit, bolnav, sprijină, obosit
Viteză / Agilitate	rapid, agil, se mișcă repede, sprint
Semne distinctive / Trăsături particulare	cicatrice, privire, gest, mimică
Uimire / Surprindere	mirare, nu crede, exclamă, neașteptat
Nemulțumire	nu-i place, iritat, deranjat, critic
Dezamăgire	așteptări, trist, dezolat, nereușită
Îngrijorare	teamă, risc, pericol, atenție la consecințe
Speranță	optimism, posibilitate, viitor, soluție
Indiferență	banal, fără emoție, neutră, lipsă de reacție
Scepticism	nu crede, îndoială, greu de acceptat
Compașiune	milă, se întristează, ajută, grijă
Contemplație	privește, observă, meditativ, calm
Mândrie	reușită, triumf, apreciere, valoare
Entuziasm	încântare, bucurie, energie, pozitiv

I.1.2. Atitudinea

Specificul cerinței:

Prezintă, în 30-50 de cuvinte, o atitudine a autoarei față de scriitorul Camil Petrescu, așa cum reiese din textul dat.

Model de răspuns

În fragmentul dat, se observă ilustrarea atitudinii pe care o are
Acesta manifestă o atitudine de atitudinea, fapt evidențiat prin
prezentarea element din text (doar povestim), care reflectă modul
în care acesta se raportează la situația descrisă.

Tabel cu atitudini, indicatori și emoție/fapte

Atitudine	Indicatori în text (ce o arată)	Emoția / Faptele din care o deducem
Admirație	Descrieri laudative, laudă, adjective pozitive, ton apreciativ	emoție pozitivă: entuziasm, apreciere
Entuziasm	exclamări, ritm alert, cuvinte cu intensitate („extraordinar”)	bucurie, energie pozitivă
Respect	sublinierea calităților altuia, ton sobru, apreciere moderată	considerație, evaluare pozitivă
Recunoștință	mulțumiri, evocarea ajutorului primit, ton cald	emoție pozitivă, apropiere umană
Afecțiune/ Empatie	detalii afective, grijă, referiri la nevoile altuia	sensibilitate, apropiere emoțională
Speranță	anticipare pozitivă a viitorului, termeni optimiști	încredere, deschidere spre posibil
Nostalgie	evocarea trecutului cu emoție, expresii melancolice	tristețe blândă, rememorare
Melancolie	ton lent, descriptiv, referiri la pierdere sau absență	tristețe, interiorizare
Nemulțumire	critici directe/indirecte, opoziții, formulări negative	dezamăgire, frustrări

Atitudine	Indicatori în text (ce o arată)	Emoția / Faptele din care o deducem
Dezamăgire	așteptări neîmplinite, comparații cu rezultatul	tristețe, insatisfacție
Ironie	contrast între afirmație și intenție, exagerări umoristice	distanțare critică, spirit ludic
Sarcasm	critici acide mascate, ton dur sub formă de umor	indignare, revoltă mascată
Indignare/ Revoltă	formulări vehemente, denunțarea injustiției, incorectitudinea	furie morală, reacție la fapte nedrepte
Atitudine critică	analiză obiectivă, observarea defectelor unui fenomen	raționalitate, evaluare lucidă
Atitudine reflexivă	întrebări retorice, generalizări, reflecții despre viață	meditație, gândire analitică
Atitudine moralizatoare	judecăți de valoare („este bine/rău”), norme morale	fapte evaluative, principii morale
Atitudine neutră/ obiectivă	narațiune simplă, redarea faptelor fără comentarii	observare directă, distanță emoțională
Uimire / Mirare	descrieri ale ineditului, comparații surprinzătoare	surpriză, curiozitate
Reverie/ Contemplație	ton calm, descriere poetică a naturii/spațiului	admirație liniștită, meditație
Indiferență	lipsa reacțiilor, descrieri seci, detașare completă	distanță emoțională, dezinteres

I.2. Subiectul I. B. Realizarea unui text argumentativ

Exemplu de cerință:

B. Redactează un text de minimum 150 de cuvinte, în care să argumentezi dacă **activitățile realizate din pasiune** pot sau nu să atenuze intensitatea **problemelor personale**, raportându-te atât la informațiile din fragmentul extras din volumul *Memorii* de Nichifor Crainic, cât și la experiența personală.

Pasul 1: Identificăm cele două concepte importante din cerință:

Concept 1: **activitățile realizate din pasiune**

Concept 2: **problemelor personale= probleme personale**

Pasul 2: Transformăm cerința în funcție de opinie:

Cerința transformată: *activitățile realizate din pasiune pot să atenuze intensitatea problemelor personale*

Pasul 3: Identificăm, în textul dat de la subiectul întâi, **un citat/ o frază/ idee** care se potrivește cu subiectul cerut în cerință.

Model de răspuns:

Din punctul meu de vedere, ideea că*punem cerința transformată*..... reprezintă o temă de reflecție actuală, esențială și care trebuie analizată cu atenție, deoarece societatea contemporană este într-o continuă transformare, iar aceste schimbări influențează felul în care oamenii se raportează la valorile morale, la ceilalți și la propria persoană.

În primul rând,definire primul concept..... **și scriem ceva despre el (4-5 rânduri)**. De exemplu, în textul care aparține scriitorului observăm că autorul evidențiază ideea că(repovestim citatul selectat de noi din text)..... , ceea ce observăm în secvența: „.....” (punem citatul ales de noi).

În al doilea rând,..... definire al doilea concept..... **și scriem ceva despre el (4-5 rânduri)**. De exemplu, din propria mea experiență, pot spune că**3-4 rânduri**.....

Concluzionând toate aceste aspecte, pot spune că este esențial ca fiecare persoană să reflecte asupra acestei idei, deoarece aceasta poate fi un factor care influențează modul nostru de a gândi, de a acționa și de a ne raporta la ceilalți.

II. REZOLVAREA SUBIECTULUI AL II-LEA

II.1. Notațiile autorului

Atunci când este solicitat rolul notațiilor autorului (care se mai numesc indicații scenice sau didascalii)

Exemplu de cerință: *Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, rolul notațiilor autorului în fragmentul de mai jos.*

Model de răspuns:

ROLUL NOTAȚIILOR AUTORULUI

Fragmentul dat face parte din textul „.....”, aparține creației scriitorului și se încadrează în rândul operelor dramatice.

Indicațiile scenice sunt singurele intervenții ale autorului în text. Un rol important al notațiilor autorului este oferirea informațiilor despre decor/epocă/statutul personajelor pentru a îi ajuta pe cititori să își imagineze cadrul dramatic și pentru a îl ajuta pe regizor să pună în scenă piesa de teatru, după cum observăm în secvența Un alt rol al didascaliiilor este de a oferi informații despre acțiunile/ gesturile/ vocea/ atitudinea personajelor pentru a îi ajuta pe actori să le interpreteze și pe cititori să și le imagineze, după cum observăm în secvența „.....”

În concluzie, pot spune că notațiile autorului au un rol deosebit de important în economia textului dramatic.

II.2. Perspectiva narativă

Atunci când este solicitată prezentarea perspectivei narative (care este de două tipuri: **subiectivă și obiectivă**)

Exemplu de cerință: *Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, perspectiva narativă din fragmentul de mai jos.*

Model de răspuns:

PERSPECTIVA SUBIECTIVĂ

Fragmentul dat face parte din textul „.....”, aparține creației scriitorului și se încadrează în rândul operelor epice.

În acest text, perspectiva narativă este **subiectivă**, deoarece naratorul este și personaj al acțiunii pe care o povestește. Se observă prezența verbelor și a pronumelor **la persoana întâi** precum: „.....”, „.....”, „.....”, „.....” care susțin narațiunea **subiectivă**.

În concluzie, pot spune că în acest fragment naratorul **se implică afectiv** în relatarea pe care o face.

Model de răspuns:

PERSPECTIVA OBIECTIVĂ

Fragmentul dat face parte din textul „.....”, aparține creației scriitorului..... și se încadrează în rândul operelor epice.

În acest text, perspectiva narativă este **obiectivă**, deoarece naratorul nu este personaj al acțiunii pe care o povestește. Se observă prezența verbelor și a pronumelor **la persoana a treia** precum: „.....”, „.....”, „.....”, „.....” care susțin narațiunea obiectivă.

În concluzie, pot spune că în acest fragment naratorul **nu se implică afectiv** în relatarea pe care o face.

II.3. Ideea poetică și mijloacele artistice

Atunci când este cerută prezentarea relației dintre ideea poetică și mijloacele artistice, cerința se referă doar la poezie.

Exemplu de cerință: *Comentează textul de mai jos, în minimum 50 de cuvinte, evidențiind relația dintre ideea poetică și mijloacele artistice.*

Model de răspuns:

RELAȚIA DINTRE IDEEA POETICĂ ȘI MIJLOACELE ARTISTICE

Poezia „.....” face parte din creația scriitorului și se încadrează în rândul operelor lirice.

Ideea poetică arată care este subiectul abordat de către poet. Astfel, tema textului este, fapt evidențiat de motive literare precum: „.....”, „.....”, „.....”, „.....”

Ideea poetică este susținută cu ajutorul mijloacelor artistice precum figurile de stil. Astfel, se remarcă **epitetul/ metafora/ comparația/ repetiția**..... care ilustrează admirația poetului față de De asemenea, remarcăm folosirea **epitetul/ metafora/ comparația/ repetiția** pentru a sugera ideea că

În concluzie, pot spune că există o relație de deplină concordanță între ideea poetică și mijloacele artistice.

II.4. Modalități de caracterizare

Atunci când este cerută prezentarea a două modalități de caracterizare a personajului

Exemplu de cerință: *Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, două modalități de caracterizare a personajului identificate în fragmentul dat.*

Model de răspuns:

DOUĂ MODALITĂȚI DE CARACTERIZARE A PERSONAJULUI

Fragmentul dat face parte din textul „.....”, aparține creației scriitorului și se încadrează în rândul operelor **epice/ dramatice**.

În acest text, se observă prezentarea mai multor trăsături ale personajului cu ajutorul mijloacelor de caracterizare directe și indirecte. Acesta este caracterizat în mod direct de către **narator/celelalte personaje/ el însuși** ca fiind, ceea ce conturează portretul **fizic/ moral** al personajului, după cum observăm în secvența „.....”.

Prin caracterizarea indirectă sunt deduse trăsăturile personajului din **limbajul/ vestimentația/ mimica/ gesturile/ relația cu celelalte personaje/ faptele acestuia**. Astfel, din secvența „.....” reiese faptul că personajul este

În concluzie, pot spune că în acest fragment se conturează în mod autentic portretul personajului..... .

II.5. Definire idee poetică și mijloacele artistice

II.5.1. Ideea poetică

Ideea poetică = mesajul/ tema textului

Tema textului este susținută cu ajutorul motivelor literare = cuvinte din text care aparțin aceluiași domeniu

Exemplu:

tema timpului – motive literare = *ani, dimineață, seară, zi, noapte, toamna.*

tema iubirii – motive literare = *sărut, ochi, buze, amândoi, dor, îmbrățișare, păr.*

tema naturii – motive literare = *frunză, copaci, râu, lac, poiană, cer, lună, vânt, toamnă.*

tema morții – motive literare = *sicriu, moarte, sfârșit, apus.*

tema cunoașterii (la Lucian Blaga) – motive literare = *lumina, luna, raze.*

tema divinității – motive literare = *rugăciune, biserică, îngeri, drum (adică destin).*

II.5.2. Mijloace artistice: figurile de stil

Cele mai frecvente figuri de stil:

epitetul = substantiv + adjectiv = obiect/ființă/fenomen + însușire

Exemplu: *brățară aurie, om vesel, ploaie torențială*

comparația = ceva {
ca
precum
cum
decât
la fel de
ca și cum
ceva

Exemplu: alb ca varul; aleargă precum iepurele;

metafora = substantiv + de + substantiv = ceva + de + ceva

Exemplu: *avalanșă de zâmbete, statuie de cristal*

! metafora mai poate fi **ceva care pare a fi greu de imaginat/ ceva care ni se pare neobișnuit** pe care îl poți înlocui cu un singur cuvânt.

Exemplu: *vraja nepătrunsului ascuns* = metaforă revelatorie

! metafora mai poate fi o comparație din care lipsește elementul de legătură ca/ precum:

Exemplu: *oglindea lacului*

antiteza = elemente opuse (se găsesc în poezie elemente/ idei opuse)

Exemplu: *înger – demon, rece – cald, alb – negru*

personificarea: un obiect/ ființă/ fenomen primește însușiri umane

Exemplu: *salcie plângătoare; luna râde; copacii aplaudă în vânt*

enumerația: o înșiruire de cuvinte= ceva, ceva și ceva

Exemplu: *diamante, brățări și inele*

III. ESEURILE PENTRU SUBIECTUL AL III-LEA

Perioade, autori, texte

1. Perioada pașoptistă

1840 - Costache Negruzzi - „*Alexandru Lăpușneanul*”

2. Perioada marilor clasici

1883 - Mihai Eminescu - „*Luceafărul*”

1877 - Ion Creangă - „*Povestea lui Harap-Alb*”

1884 - I.L. Caragiale - „*O scrisoare pierdută*”

1881 - Ioan Slavici - „*Moara cu noroc*”

3. Romane din perioada interbelică

1920 - Liviu Rebreanu - „*Ion*”

1930 - Mihail Sadoveanu - „*Baltagul*”

1930 - Camil Petrescu - „*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*”

1933 - Mircea Eliade - „*Maitreyi*”

1938 - G. Călinescu - „*Enigma Otiliei*”

4. Romane din perioada postbelică

1955 - Marin Preda - „*Moromeții*”

1980 - Marin Preda - „*Cel mai iubit dintre pământeni*”

5. Poezii din perioada interbelică

1916 – George Bacovia – „*Plumb*”

1919 – Lucian Blaga – „*Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*”

1927 – Tudor Arghezi – „*Testament*”

1930 – Ion Barbu – „*Riga Crypto și Iapona Enigel*”

1923 – Ion Pillat – „*Aci sosi pe vremuri*”

6. Poezie din perioada postbelică

1964 - Nichita Stănescu - „*Leoaică tânără, iubirea*”

7. Dramă de idei/ text dramatic din perioada interbelică

1927 - Lucian Blaga - „*Meșterul Manole*”

8. Dramă de idei/ text dramatic din perioada postbelică

1968 - Marin Sorescu - „*Iona*”